

Голові разової спеціалізованої вченої ради
в Національному університеті
«Одеська політехніка»
доктору наук з державного управління,
професору
М.М. Миколайчуку

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора наук з державного управління, професора, професора кафедри державного управління і місцевого самоврядування Національного технічного університету «Дніпровська політехніка», **Маматової Тетяни Валеріївни**, на дисертацію Липач Олени Олександрівни на тему: «Публічне управління містом в умовах сучасних викликів», подану до захисту в разову спеціалізовану вчену раду Національного університету «Одеська політехніка» Міністерства освіти і науки України на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

1. Обґрунтування актуальності теми дисертації, її зв'язок із науковими програмами, темами

Дисертаційне дослідження Липач Олени Олександрівни на тему «Публічне управління містом в умовах сучасних викликів» є надзвичайно актуальним в умовах масштабних трансформацій, які сьогодні переживає система публічного управління України. Адже міста, як осередки економічної, соціальної та культурної діяльності, стають епіцентром викликів, що вимагають якісно нових підходів до публічного управління їхнім розвитком. Серед ключових детермінант, які впливають на міські системи в Україні та світі, варто виділити зростання масштабів урбанізації, інтенсивний розвиток процесів діджиталізації та систем штучного інтелекту, загострення екологічних загроз посилення соціальних протиріч, міграційні хвилі та, в українському контексті, вплив війни та проблеми повоєнної відбудови. В сучасних умовах розвитку України, де післявоєнне відновлення, та інтеграція до європейського простору є ключовими завданнями, ефективне управління містами набуває стратегічного значення. Публічне управління розвитком міста в таких умовах вимагає створення адаптивних та прозорих моделей, які враховують інтереси всіх зацікавлених сторін – від місцевих жителів до міжнародних партнерів.

У цьому контексті дисертаційне дослідження спрямоване на комплексне наукове опрацювання механізмів, інструментів і моделей публічного управління містом в умовах сучасних викликів, які забезпечують підвищення ефективності та якості міського управління, а також на визначення напрямів його подальшого вдосконалення. Це зумовлює його значну теоретичну, прикладну та суспільну цінність.

Дисертація виконана в межах науково-дослідної теми «Інституціональна довіра в контексті формування соціального порядку в індетермінованих умовах» (ДР 0122U002322), що підтверджує її відповідність актуальним науковим програмам і тематиці базового закладу вищої освіти.

Тема дисертації є сучасною, соціально та науково значущою, має практичну орієнтацію та чіткий зв'язок із державними політиками і міжнародними підходами у сфері публічного управління містом.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна

На підставі проведеного аналізу змісту дисертаційної роботи і наукових публікацій О. О. Липач можна зробити висновок про те, що основні наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, відповідають вимогам до подібного типу робіт.

У дисертаційній роботі Липач Олени Олександрівни представлено комплексне й системне дослідження проблематики публічного управління містом в умовах сучасних викликів, що вирізняється належним рівнем наукової обґрунтованості. Основні наукові положення, висновки й рекомендації авторки логічно випливають із поставлених у роботі завдань, підтверджуються результатами проведених теоретичних узагальнень, емпіричних досліджень та аналізу нормативно-правових актів у сфері публічного управління містом.

У дисертації коректно визначені об'єкт і предмет дослідження (с. 18), згідно з якими сформульована мета та поставлено ряд завдань (с. 18), результати виконання яких повною мірою відображені у висновках роботи (с. 180-184). Структурно-логічна схема дослідження розкриває органічний зв'язок між розділами та підрозділами дисертації

Здобувачкою дотримано вимоги до наукової аргументації, а саме: чітко сформульовано теоретичні засади публічного управління у досліджуваній сфері; наведене опрацювання категоріально-понятійного апарату; здійснено ґрунтовний аналіз наукових підходів щодо управління містом; відображено результати аналізу вітчизняних та міжнародних нормативних документів щодо проблематики дисертації; обґрунтовано низку інноваційних інструментів публічного управління містом в умовах сучасних викликів.

Положення дисертації узгоджуються з теоретичними концепціями публічного управління, адміністративної науки та сучасними підходами до реформування державної служби. Належний ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність забезпечені використанням сукупності загальнонаукових і спеціальних методів дослідження (с. 19).

Наукові висновки авторки підтверджуються переконливою аргументацією, коректним добром джерельної бази, корелюються з поставленими завданнями, відображають зміст отриманих результатів, є обґрунтованими та логічними.

Рекомендації, що містяться в дисертації, мають практичну спрямованість і ґрунтуються на реальних потребах удосконалення публічного управління містом. Запропонована здобувачкою модель управління антикрихким містом, інструменти публічно-приватного партнерства, кластерного підходу, а також підходи до використання стандартів ESG, ISO в управлінні містом є логічно вмотивованими і мають потенціал для практичної імплементації. Дисертантка демонструє вміння поєднувати науково-теоретичні узагальнення з прикладними у розкритті теми дисертаційної роботи.

Аналіз змісту дисертації дозволяє зробити висновок про наявність у роботі положень, які відрізняються елементами наукової новизни. Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні комплексу теоретико-методичних положень щодо публічного управління містами в умовах багатовекторних викликів та надання рекомендації щодо його впровадження в систему публічного управління України для підвищення ефективності управління містом в умовах різновекторних впливів та підтримці стійкості та адаптивного розвитку вітчизняних міст. Авторка запропонувала низку положень, що розширюють і поглиблюють існуючі уявлення про публічне управління містом, з урахуванням сучасних викликів і тенденцій розвитку сучасних міст, акцентуючи увагу на викликах війни та повоєнного відновлення.

До елементів наукової новизни, які заслуговують на особливу увагу, належать такі:

уперше запропоновано науково обґрунтований комплекс положень, інтегроване застосування яких сприятиме підвищенню результативності процесів публічного управління містом на основі сучасних концепцій адаптивного та стійкого управління в умовах правового режиму воєнного стану та післявоєнного відновлення, зокрема:

- для оптимізації процесів повоєнного відновлення та відбудови міст запропоновано модель інтеграції стандартів ESG та ISO, яка слугуватиме концептуальним інструментом для вдосконалення процесів відбудови (с. 91-93).

- для підвищення ефективності публічного управління містом в умовах сучасних викликів запропоновано використання інструментів стійкого та

адаптивного управління на рівні міста (с. 96-103);

– запропоновано модель інноваційного кластеру та представлено схему його функціонування на прикладі міста Чорноморськ Одеської області (с.148-162);

– розроблено концептуальну модель публічного управління антикрихким містом, враховуючи специфіку відбудови українських міст (с. 165-174). Запропоновано таку архітектуру моделі, яка передбачає, що ESG визначає ціннісні пріоритети, кластери забезпечують операційну реалізацію, а BSC виконує функції стратегічного спрямування, вимірювання прогресу та зворотного зв'язку;

удосконалено типологію сучасних викликів публічного управління містом, що дозволить здійснювати містобудівний моніторинг в контексті ефективності рішень, проводити аудит спроможності розвитку міста в умовах повоєнного відновлення (с. 181-182);

дістали подальшого розвитку наукові підходи до визначення напрямів удосконалення публічного управління містом в умовах сучасних викликів у контексті підвищення ефективності функціонування та розвитку міста, зокрема використання підходів до оцінки інституційної спроможності органів місцевого самоврядування, особливо в містах середнього масштабу (с. 121-144).

Вивчення ступеню обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірності і новизни дозволяють зробити висновок про успішне виконання поставлених наукових завдань, належний рівень оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності та досягнення програмних результатів навчання за освітньо-науковою програмою «Публічне управління та адміністрування».

3. Оцінка змісту роботи та повноти викладу результатів дисертації в опублікованих працях

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 214 сторінок, робота містить таблиці, 2 додатки, список використаних джерел становить 213 найменувань.

У розділі 1 – «Теоретичні та правові засади публічного управління містом» містяться результати дослідження сутності теоретичного концепта «місто як об'єкт публічного управління» (с. 24-43). Запропоноване авторський визначення електронного урядування як інтегрованої системи організації Хронологічний перелік основних нормативних документів щодо управління містом (табл. 1.1, с. 31-35). Вивчення категорії «стійкість» як основу публічного управління містом (с. 43-54) дозволило акцентувати на потребі в швидкому відновленні за принципом «Build Back Better», а також комбінуванні перевірених міжнародних

фреймворків (CRF'24 і UNDRR Scorecard) з національними та локальними індикаторами задля створення методологічної основи адаптивних моделей управління міською стійкістю (с. 52).

Розділ 2 – «Сучасні підходи до публічного управління містом: виклики та орієнтири» присвячено виявленню сучасного стану інтеграції стандартів ESG публічне управління містом (с. 71-93), що дозволило зробити висновок, що для України інтеграція ESG-метрик в архітектуру управління містами в процесі повоєнної відбудови є безальтернативним імперативом, а наявність верифікованого ESG-профілю громади виступає базовим критерієм для отримання фінансової допомоги від міжнародних донорів та міжнародних фінансових організацій, а також головним інструментом реалізації принципу Build Back Better (с. 82-83). Авторкою також аргументовано, що запровадження системи управління якістю на основі стандарту ISO 9001:2015 (з урахуванням настанов ISO 18091:2019) на муніципальному рівні дозволяє максимально прозоро та прогнозовано вибудувати всю діяльність органу місцевого самоврядування і в такий спосіб забезпечити сприятливі умови економічної та інвестиційної діяльності – критично важливі фактори повоєнного відновлення (с. 85); визначено комплекс стандартів ISO на системи менеджменту та настанов із забезпечення смартизованості та резильєнтності міст, впровадження яких сприятиме розбудові належної системи управління містами (с.91-93). У цьому розділі також схарактеризовані сучасні інструменти адаптивного управління містом (с. 93-105) та обґрунтовано роль проєктів публічно-приватного партнерства в управлінні містом (с. 105-113).

У розділі 3 – «Розвиток публічного управління містом у повоєнний період» наведено результати виконання наукового завдання дослідження щодо визначення напрямів розвитку системи публічного управління містом в умовах повоєнного відновлення України: використання BSC у стратегічному плануванні розвитку міста (с. 121-144), розроблення рекомендацій щодо застосування кластерного підходу управління містом у процесі післявоєнної відбудови (с. 145-162), розроблення концептуальної моделі публічного управління антикрихким містом (с. 162-174). У цьому контексті вважаємо обґрунтованою авторську пропозицію щодо створення онлайн-платформи для взаємодії стейкхолдерів, де можуть проводитися регулярні публічні форуми для узгодження позицій заінтересованих сторін; залучення медіа для популяризації внеску стейкхолдерів; розроблення програми підтримки молоді та ветеранів. Можна погодитися з висновком здобувачки, що ці стейкхолдери доповнюють кластерну модель, забезпечуючи ширший спектр ресурсів, ідей та підтримки післявоєнного відновлення (с. 162). Заслугує на увагу пропонована авторкою система індикаторів оцінки антикрихкості міської системи (табл. 3.2, с. 168), а також пропозиції щодо практичного використання стратегічної карти в моделі

антикрихкого міста для відображення не лише класичних причинно-наслідкових зв'язків між перспективами BSC, але й логіки посилення антикрихкості (с. 174)

Основні наукові і практичні результати, що отримані авторкою в ході дисертаційного дослідження, опубліковані з необхідною повнотою у 9 друкованих працях, із них: 1 стаття у науковому виданні, включеному до наукометричної бази Scopus (у співавторстві), 4 статті – у наукових фахових виданнях України (3 – у співавторстві), 4 публікації у матеріалах науково-практичних конференцій (3 – у співавторстві).

Участь у науково-комунікативних заходах свідчить про ознайомлення наукової спільноти з результатами дисертаційного дослідження. Кількість опублікованих праць відповідає вимогам, що встановлені МОН України щодо дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

4. Значення роботи для науки, практики та суспільства

Науково-практичну значущість мають розроблені авторкою пропозиції щодо упровадження кластерного підходу до управління містом у процесі післявоєнної відбудови, який має значний потенціал як організаційний механізм концентрації ресурсів, міжсекторальної координації та створення синергетичних ефектів; інтеграції ESG-метрик в архітектуру управління містами в процесі повоєнної відбудови разом із комплексом стандартів ISO на системи менеджменту та настанов із забезпечення смартизованості та резильєнтності міст; концептуальна модель публічного управління антикрихким містом, яка інтегрує три компоненти: BSC як інструмент стратегічного вирівнювання та вимірювання, принципи ESG як ціннісно-нормативну рамку сталого розвитку та кластерну модель як організаційний механізм міжсекторальної координації.

Практичну значущість результатів дослідження підтверджено: Чорноморською міською радою Одеського району Одеської області (довідка від 02.05.2025 року № 01-05.1/481), комунальним підприємством «Чорноморськводоканал» (довідка від 30.04.2025 року № 1486/1); комунальним підприємством «Чорноморськтеплоенерго» (довідка від 02.05.2025 року № 01-05.1/481) (Додаток Б).

Сукупно отримані О. О. Липач теоретичні та практичні результати дають змогу підвищити спроможність органів місцевого самоврядування використовувати сучасні управлінські технології задля підвищення результативності публічного управління містом у воєнний і повоєнний періоди, що актуалізує значення роботи для суспільства.

5. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Ретельне вивчення рукопису дисертаційної роботи та опублікованих наукових праць авторки, а також наданий звіт щодо результатів перевірки тексту

рукопису онлайн-сервісом виявлення текстових запозичень дозволяють зробити висновок про відсутність порушень академічної доброчесності. Використання здобувачкою окремих положень нормативно-правових актів, наукових ідей, публікацій інших авторів є коректним і має посилання на відповідне джерело у списку літератури.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту та оформлення дисертації

У цілому робота Липач Олени Олександрівни демонструє глибоке теоретико-методологічне опрацювання теми, однак окремі її положення залишають простір для наукової полеміки та потребують подальшого розвитку або конкретизації в межах майбутніх досліджень:

1. Попри ґрунтовність аналізу використання BSC у стратегічному плануванні відновлення міст (с.121-123), на нашу думку, окремої уваги потребує впровадження цієї системи показників у процеси стратегічного планування відновлення українських міст. Доцільним було б доповнити аналіз використання цього інноваційного інструменту публічного управління містом вітчизняними прикладами.

2. Заслуговує на увагу представлена авторкою кластерна модель управління містом на прикладі міста Чорноморськ Одеської області (пп. 3.2). На наш погляд, варто було доповнити цю модель аналізом ризиків щодо її впровадження.

3. Підтримуючи в цілому пропозиції здобувачки щодо концептуальної моделі управління антикрихким містом (пп. 3.3) маємо зауважити, що потребує деталізованого опису набір ключових індикаторів (показників результативності), за якими може оцінюватися успішність впровадження запропонованої моделі у коротко- та середньостроковій перспективі.

4. У загальних висновках та блоці практичних рекомендацій, на наш погляд, доцільно було б ще структурувати пропозиції за цільовими адресатами: Верховна рада, Кабінет Міністрів України, міністерства та інші органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування тощо. Можна рекомендувати подати їх у форматі «дорожньої карти» із коротким зазначенням очікуваного ефекту від упровадження кожної групи заходів. Вказане зробило б рекомендації ще більш зручними для практичного використання, зберігаючи при цьому їхній змістовну сутність і наукову аргументацію.

Висловлені зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи О. О. Липач, вони вказують на актуальність проблематики, її динамічність, а отже, перспективність подальших досліджень у даній предметній сфері.

7. Загальний висновок про відповідність роботи встановленим вимогам

Дисертаційна робота Липач Олени Олександрівни є завершеним самостійним науковим дослідженням, яке відповідає сучасним вимогам до кваліфікаційних праць на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Дослідження виконано на належному теоретико-методологічному рівні, воно має чітку логічну структуру, міждисциплінарний характер та спрямоване на вирішення актуального наукового завдання – обґрунтування комплексу теоретико-методичних положень щодо упровадження концепції публічного управління містом в умовах сучасних викликів та визначення напрямів її реалізації в системі публічного управління. Практична цінність роботи підтверджується впровадженням окремих результатів у діяльність органів місцевого самоврядування, а також апробацією основних положень у публікаціях авторки в фахових виданнях та матеріалах науково-практичних конференцій.

За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю висновків та пропозицій, науковою та практичною цінністю отриманих результатів дисертація «Публічне управління містом в умовах сучасних викликів» відповідає галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» й спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» та вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019)», а її авторка, Липач Олена Олександрівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління,
професор, професор кафедри
державного управління і місцевого
самоврядування Національного
технічного університету
«Дніпровська політехніка»

Тетяна МАМАТОВА